

BODY IMAGE

Mgr. Sylva Šmídová, Ph.D.

BODY IMAGE

- ◉ **Body image (BI)** neboli tělesné sebedojetí je jednou ze základních složek celkového sebedojetí.
- ◉ Pod pojem BI řadíme všechny představy jedince, které mají vztah k jeho vlastnímu tělu.
- ◉ Tělesné sebedojetí má kognitivní, afektivní i konativní komponenty, které ho charakterizují.
- ◉ Spokojenost s BI je významnou složkou osobnosti, která ovlivňuje postoje člověka ke zdraví, pohybu i stravovacím zvyklostem.

KOMPONENTY BODY IMAGE

- ◉ **Kognitivní složka** (*poznání vlastního těla*) je představa o rozměrech těla jako celku, o rozměrech jednotlivých částí a jejich vzájemném poměru.
- ◉ **Emocionální složka** (*hodnocení vlastního těla*) zahrnuje vztah k vlastnímu tělu jako celku, vztah k jednotlivým jeho částem, který se může lišit, a důvěru ve vlastní kompetence a funkčnost těla.
- ◉ **Konativní složka** (*činnostně regulativní*) zahrnuje aktivity vedoucí k ovlivnění vzhledu našeho těla, jako jsou např. stravovací a pohybové návyky, plastické operace.

BODY IMAGE

- Na vnímání našeho těla působí nejen psychika jedince, ale především historické, geografické a kulturní vlivy. Tyto především ovlivňují míru významu jednotlivých základních částí tělesného sebepojetí.
- Základní části tělesného sebepojetí:
  - **Vzhled:** Má největší vliv na celkové sebepojetí. V dnešní době je vnímán důležitěji než charakter nebo společenský přínos. Tělesný vzhled poskytuje celou řadu informací o osobě (věk, pohlaví, rasa, zaměstnání, společenské postavení aj.).
  - **Zdraví:** Psychické zdraví často přímo souvisí se zdravím fyzickým. To znamená, že špatný tělesný stav může způsobit psychickou deprivaci. Mládí je v naší kultuře velmi úzce spojováno se zdravím. Tento faktor dnes mnoho lidí, zvláště žen, popouzí ke snaze zastavit přirozený proces stárnutí, často bez ohledu na zdraví.
  - **Zdatnost:** Schopnost těla pracovat s optimální účinností a hospodárností nazýváme zdatnost. V poslední době bývá s péčí o zdraví spojován pojem wellness. Je to životní styl, ve kterém hraje podstatnou roli zdatnost.
- Jednotlivé kultury a sociální skupiny se liší ve vnímání jednotlivých tělesných komponent, respektive v tom, které daná sociální skupina oceňuje jako pozitivní a žádoucí, zda zdraví, zdatnost nebo vzhled.

VNÍMÁNÍ TĚLA JE OVLIVNĚNO

- ⊙ **Biologické faktory:** pohlaví, rozmístění tuku v těle
- ⊙ **Psychické faktory:** depresivní nálady, obava o postavu, úroveň sebevědomí a sebehodnocení
- ⊙ **Sociokulturní faktory:** historické, geografické a kulturní vlivy - časopisy, média, požadavky na vzhled a funkčnost, reakce okolí na vzhled

VÝVOJ BODY IMAGE V PRŮBĚHU ŽIVOTA

- ◉ V období předškolního věku se u dětí mezi 3-5 rokem věku začíná objevovat stigmatizace (cejchování) velikosti těla a povahových vlastností. (zjišťováno na přiřazování vlastností panenkám s obézní a hubenou postavou)
- ◉ Systematická review z roku 2016 zjistila, že nespokojenost s body image je patrná u dětí již od 6 let bez závislosti na pohlaví. Vliv rodiny je dalším důležitým faktorem ve vývoji nespokojenosti a postojů dětí předškolního věku.
- ◉ Dospívající chlapci a dívky mají stejný ideál o obrazu těla jako dospělí lidé stejného pohlaví. Pro dospívající dívky je ideální štíhlá, nikoliv hubená postava, pro chlapce je to štíhlá a svalnatá postava. Chlapci i dívky se obávají tloušťky, což odpovídá obavám dospělých.

BODY IMAGE V OBDOBÍ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

- ◉ Studie Tigemannova (2003):
  - 135 dětí 5-8 let, body image a dietní povědomí
  - měřeno na základě preferovaných postav
- ◉ Výsledky
  - Rozdíl mezi nynější a preferovanou postavou u chlapců nebyl signifikantní v žádném věku, stejně tak u pětiletých dívek
  - 6-8-letá děvčata hodnotila jejich ideální postavu signifikantně štíhlejší než jejich současnou postavu
  - dietním povědomí zde nebyl žádný rozdíl mezi pohlavím, ačkoli se stupeň dietního povědomí zvedal s věkem
- ◉ Závěr studie:
  - Nespokojenost s tělem je předurčena pohlavím
  - Věk je pouze významný prediktor dietního povědomí
  - Touha po štíhlejší postavě se objevuje náhle u dětí ve věku 6 let

◉ Studie Shuk, Sanders a Steiner (2000):

- ◉ Dietní povědomí
- ◉ 62 dětí mezi 6-11 let

◉ Výsledek:

- ◉ 62 % dětí se pokouší vážit méně
- ◉ Děti jsou dobře informované o dietách, pravděpodobně mají dojem, že diety znamenají změnu výběru jídla a cvičení oproti odmítání jídla.
- ◉ Jejich prvotní zdroj informací je z rodiny - 77 % dětí zmiňovalo, že slyšelo o dietách od členů rodiny, nejčastěji od rodičů.

◉ Závěr:

- ◉ Data předpokládají, že vliv rodiny může hrát rozhodující úlohu v rozvoji jídelního zájmu a tělesné nespokojenosti u dětí

BODY IMAGE V PRE-PUBERTĚ

- ⊙ 8-13 let (3 tř. ZŠ)
- ⊙ Období kritické pro utváření mnohých postojů a charakteristik, jež dávají patřičný smysl předchozímu i následujícímu vývoji X S. Freud
- ⊙ Diferenciace podle pohlaví
- ⊙ Identifikace dítěte s životní rolí v souhlase s vlastním pohlavím (přijetí mužské a ženské identity)
- ⊙ Doba kdy jsou skupiny chlapecké a dívčí nejvíce oddáleny.
- ⊙ Období největšího studu

- ◉ **Studie Wainwrihtové:**
- ◉ rozhovor se dvěma skupinami chlapců ve věku 8-13 let
- ◉ Ideál postavy - chlapci by chtěli mít silné svaly až vyrostou, a vzorem jim byli muži s vypracovanou postavou.
- ◉ Tyto výsledky potvrzují, že osmiletí chlapci mají stejný ideál postavy jako dospívající chlapci a muži po dvacítce. Chtějí být štíhlí a svalnatí

BODY IMAGE V PUBERTĚ

- ◉ Na spokojenost s tělem se v průběhu dospívání soustřeďuje veliký zájem.
- ◉ Adolescence je chápána jako doba změn, sebeuvědomování a hledání identity.
- ◉ Adolescence je období, kdy u mladých žen vrcholí obavy o obraz vlastní postavy vzhledem k probíhajícím fyzickým změnám, jež dívky vzdalují od ideální štíhlé postavy, kterou by chtěly mít

◉ Studie Thompson a Chad (2000)

- ◉ přístup k body image u pre a pubertálních dívek
- ◉ 77 neobézniých dívek ve věku 7-16 let.
- ◉ Výsledky: 34 % pre-pubertálních a 76 % pubertálních dívek je nespokojeno se svojí postavou

◉ Studie Brotanové:

- ◉ rozhovory s 13letými chlapci
- ◉ Postava, kterou 13letí považují za ideální je průměrné velikosti, poměrně svalnatá, což odpovídá ideálu dospělých mužů

◉ Závěr:

- ◉ Dospívající chlapci a dívky mají stejný ideál o obrazu těla jako dospělí lidé stejného pohlaví.
- ◉ Pro adolescentní dívky je ideální štíhlá nikoliv hubená postava
- ◉ Pro adolescentní chlapce je ideální štíhlá a svalnatá postava.
- ◉ Chlapci i dívky se obávají tloušťky, což odpovídá obavám dospělých

BODY IMAGE V DOSPĚLOSTI

- ◉ Idealizovaná štíhlá postava je obvykle spojována s mládím.
- ◉ U žen se očekává, že se budou snažit udržet mladistvý vzhled, který je v západních společnostech pokládán za hodnotu.
- ◉ Tělesná hmotnost je hned po ztrátě paměti pro ženy největší starostí, zatímco muži ji zřídka zmiňují.
- ◉ Očekávání: ženy nad 30 let budou pociťovat větší stupeň tělesné nespokojenosti s vlastním tělem než mladší ženy, protože se více vzdalují od mladistvého štíhlého ideálu.
- ◉ Většina výzkumných prací však u žen nezjistila žádnou změnu ve spokojenosti s tělem v závislosti na věku.
- ◉ Oproti tomu starší muži jsou méně spokojeni s vlastním tělem než mladší muži.

- Groganová v rozhovorech se ženami zjistila, že nespokojenost s jednotlivými částmi těla se nelišila v závislosti na věku dotazovaných.
- **Ženy jsou nejčastěji nespokojeny s břichem, boky a stehny** a to bez ohledu na to kolik jim je let.
- Ideálem starších lidí je realističtější silnější postava odpovídající jejich věku. Lidé s postupujícím věkem přibývají na váze a je tedy možné, že modifikují i svou představu o ideální postavě.

IDEÁL KRÁSY V HISTORII - NEJSTARŠÍ CIVILIZACE

- ◉ Pravěk - největší hodnota - zachování kmene (Věstonická venuše)
- ◉ Mezopotámie - volné oblečení - tělo nepodstatné, rafinované účesy a úprava nehtů
- ◉ Egypt - ženy a muži se často koupali a česali a používali vonné oleje. Zobrazováni jako štíhlí s širokými rameny a úzkými boky. Cizinci byli malováni jako tlustí.

IDEÁL KRÁSY - ANTIKA

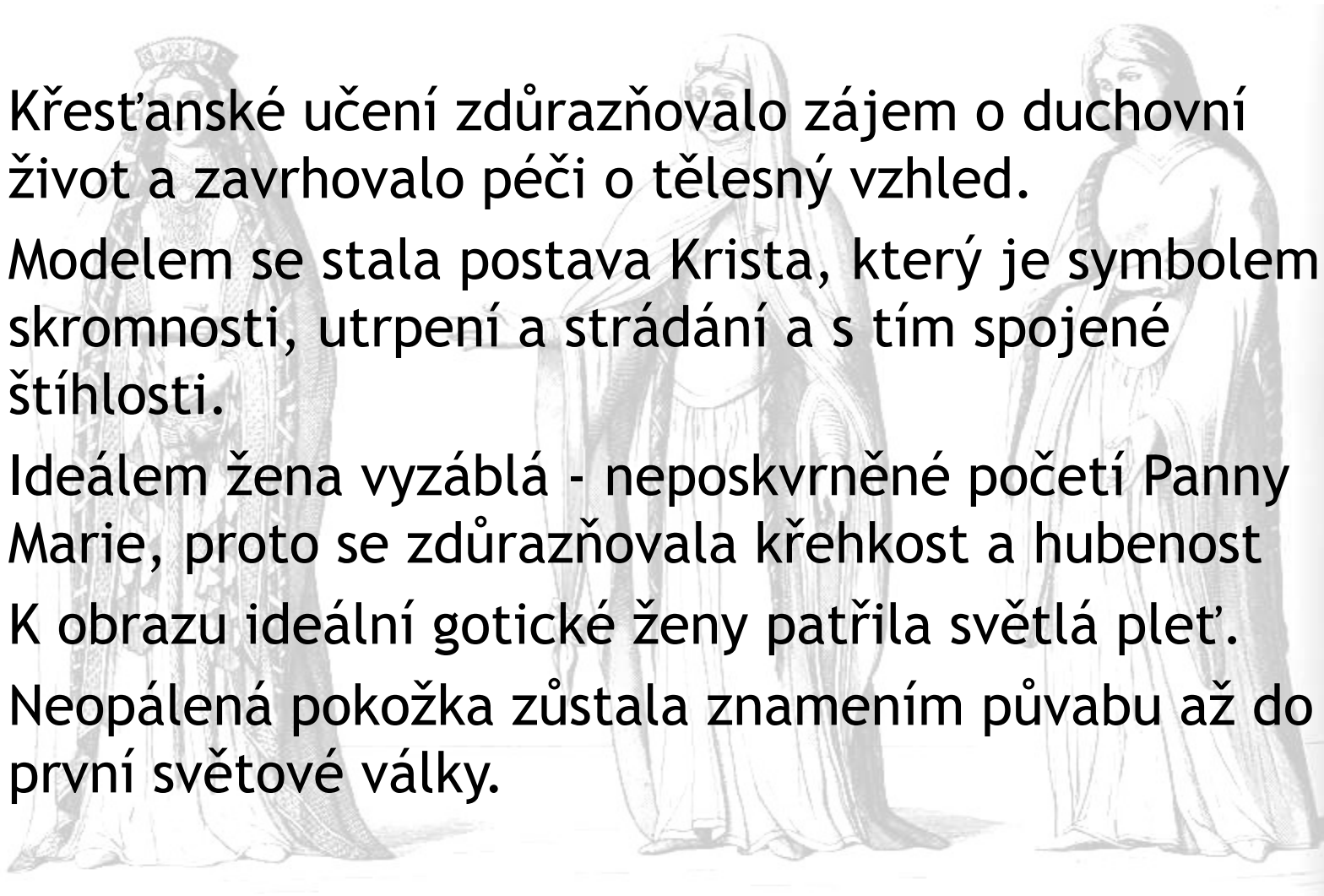
- ◉ Kultura, která svým klasickým a přiměřeným projevem byla velice blízká našemu cítění.
- ◉ Harmonie těla a duše (staří Řekové zahrnovali do pojetí krásy jak vnější vzhled člověka, tak jeho vnitřní povahové rysy).
- ◉ Ideální postava byla pevná lehce svalnatá.
- ◉ Mužské tělo bylo považováno za mnohem přitažlivější a krásnější než tělo ženské.

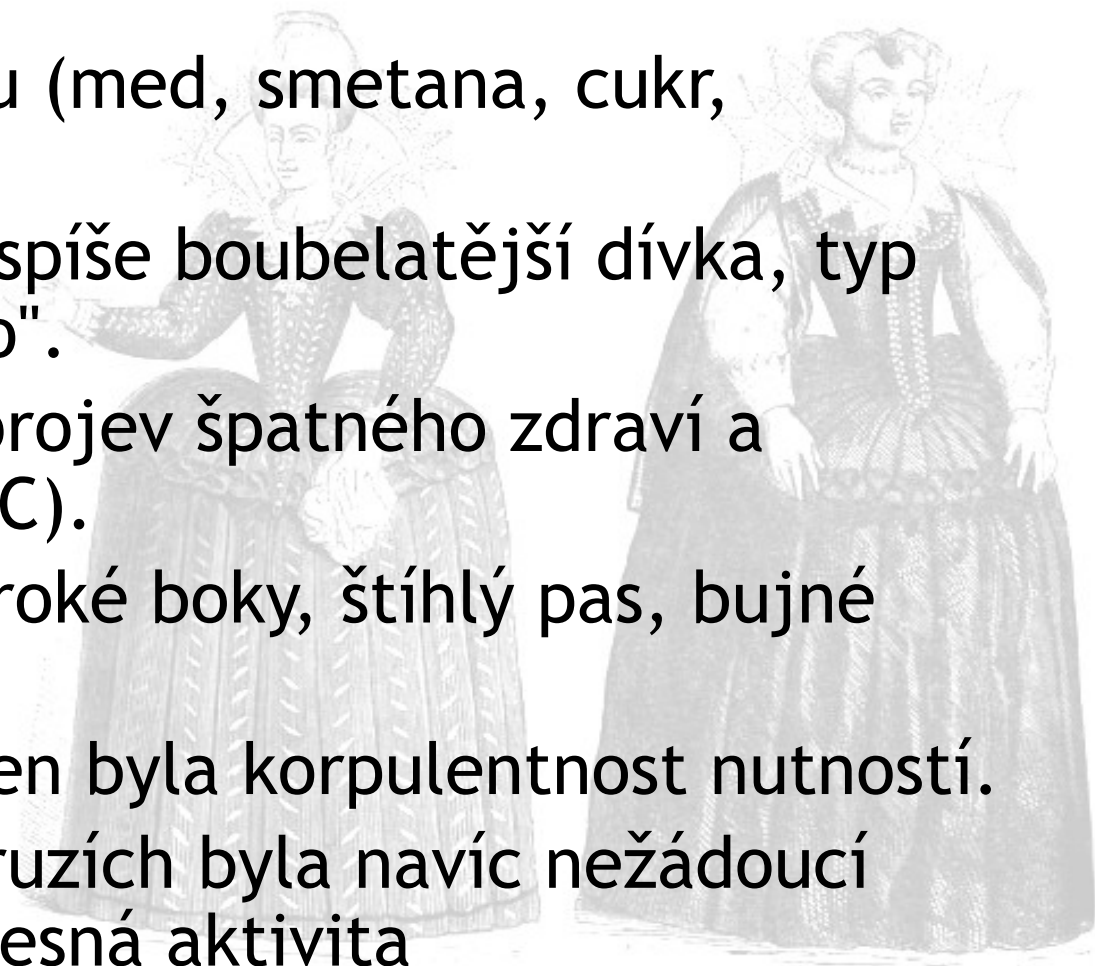
IDEÁL KRÁSY - STŘEDOVĚK

- Křesťanské učení zdůrazňovalo zájem o duchovní život a zavrhovalo péči o tělesný vzhled.
- Modelem se stala postava Krista, který je symbolem skromnosti, utrpení a strádání a s tím spojené štíhlosti.
- Ideálem žena vyzáblá - neposkvrněné početí Panny Marie, proto se zdůrazňovala křehkost a hubenost
- K obrazu ideální gotické ženy patřila světlá plet'.
- Neopálená pokožka zůstala znamením půvabu až do první světové války.

IDEÁL KRÁSY - RENESANCE A BAROKO

- ◉ Do jídelníčku (med, smetana, cukr, sladkosti)
- ◉ Ideální byla spíše boubelatější dívka, typ "krev a mlíko".
- ◉ Nízká váha projev špatného zdraví a chudoby (TBC).
- ◉ Atraktivní široké boky, štíhlý pas, bujné poprsí
- ◉ U vdaných žen byla korpulentnost nutností.
- ◉ Ve vyšších kruzích byla navíc nežádoucí jakákoliv tělesná aktivita

Dame à la mode de 1566
Recueil de Gravures, t. V.

Dame à la mode de la fin du règne d'Henri IV
Recueil de Gravures, t. V.

IDEÁL KRÁSY - ROKOKO AŽ ROMANTISMUS

- ◉ Výrazné vnady odmítány jako robustní a povrchní.
- ◉ Atraktivní byla drobnost, útlost, nevýrazná ňadra.
- ◉ Noblesa byla spojená s pokašláváním a „průsvitností“.

IDEÁL KRÁSY-19. STOLETÍ

- ◉ Ideální žena je matkou
- ◉ Atraktivní je plná ženská postava (široké boky, bujná ňadra a úzký pas) - móda korzetů
- ◉ V roce 1830 zavedl Dioclesian Lewis nový obraz zdraví, cvičení spojené se skromným životem na čerstvém vzduchu, dlouhými procházkami a dvěma lehkými jídly za den.
- ◉ 40. léta 19. století - první kliniky a lázně pro otlé. Nemocní byli léčeni klidem ponořováním do vody a vegetariánskými dietami a vodou.
- ◉ Konec 19. století studie životních pojistek - lidé s nadváhou umírají mnohem dříve než lidé štíhlí. Začala se vyměřovat ideální váha a lidé byli nuceni k uzavírání pojistek podle ní.
- ◉ Průměrná hmotnost nebyla uznávána za přirozenou, byla naopak doporučována nízká hmotnost jako ideální. Nepřesné a nepraktické tabulky pak dlouhá staletí ovlivňovaly myšlení veřejnosti.

IDEÁL KRÁSY-20. STOLETÍ

- Časté střídání ideálu krásy
- 1919 - objevila se konfekce ve vymezených standardních velikostech.
- Po 1. sv. válce: zkrácení délky sukní, zmizely zaoblené ženské tvary. Ženy chodily ostříhané jako chlapci a snažily se docílit mužské postavy tím, že si stahovaly prsa a nosily rovné šaty.
- Do módy přichází opálená plet' jako nový estetický ideál (Josefína Bakerová).

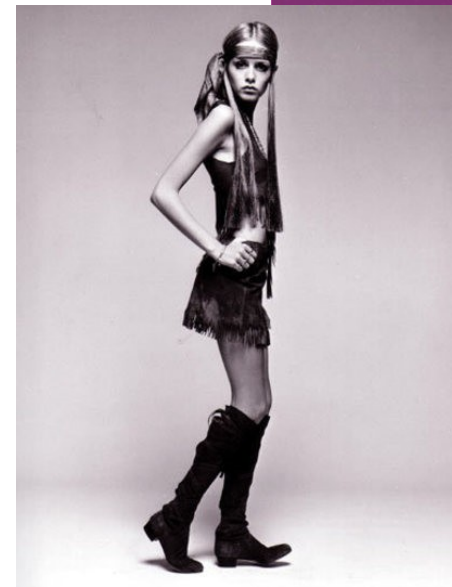
- Ve 30. a 40. letech pak byly zdůrazňovány ženské křivky (míry Miss America: 89-63-89). V roce 1942 vyšla kniha Nový lékařský rádce, v které autor popsal tehdejší ženský ideál: "Jemná stavba kostí, oblé tvary, plné, nepřevísle prsy, široké kyčle, neochlupený trup a obličej.

9 kg
přibrala

9 kg, které se stejnoměrně rozdělily na obličej, paže, šedra, boky a lýtky. Považte, jak i Vaše postava tímto přírůstkem váhy získá na kráse a jak se stánete daleko žádoucnějšími! Budete-li vždy po jídle užívat chutných „Ets-Tagol“ - bombonů (účinkují stejně u dám, pánů a dětí) přibudete v několika týdnech na váze o 5 až 15 kg. Vysedlé kosti v obličejí a na ramenou zmizí. Budete přibírat kilo za kilem. Na každé části těla budete slít stejnoměrně. Nevolnost a nechuf k životu zmizí a ze slabého stvoření stanete se zjevem plným síly a života. Protože se zvětší i počet Vašich červených krvinek, posílí se i Vaše nervy a krev. Krabice Kč 30—, 3 krabice Kč 75—. Porto zvlášť, proti dobírce. Objednejte

- ◉ V 50. letech byl celý svět ovlivněn Hollywoodem, který jako tělesný ideál prosadil Marilyn Monroe (90-60-90) 165cm, 64 kg (Někdo to rád horké) BMI: 23,5
- ◉ V 60. letech 20. století se stala ideálem chlapecká postava s téměř plochým poprsím a útlým tělem Twiggy (79/81-56-81), 169 cm, 41 kg BMI: 14
  - ◉ V této době nestačilo být štíhlý, kdo chtěl být módní musel být vyzábělý

KULTURNÍ PODMÍNĚNOST KRÁSY

- Jižní Amerika, Portoriko, Indie, Čína a Filipíny - rostoucí životní úroveň je spolehlivě spojena se vzrůstem tělesné hmotnosti v těchto zemích je **zvýšená tělesná hmotnost spojována s bohatstvím a zdravím**
- V prosperujících společnostech západního světa je štíhlost a orientace na vzhled a zdraví považována za žádoucí. Tyto parametry jsou spojovány se sebekontrolou, elegancí, společenskou přitažlivostí a mládím. Tělesný vzhled je v dnešní době vnímán důležitěji než charakter. Tělesný vzhled poskytuje celou řadu informací o osobě (věk, pohlaví, rasa, zaměstnání, společenské postavení aj.).

SOUČASNOST

- ◉ U mužů není vývoj v pojetí ideální postavy tak dramatický jako u žen. Muži „dneška“ by měli podle ideálu mít postavu štíhlou a mírně svalnatou stejně jako v antickém Řecku
- ◉ Žena dnes již není tak striktně svazována módními trendy jako dříve.

ČÍM JE PODMÍNĚNÁ ATRAKTIVITA ŽEN?

- ◉ Aspekty, zobrazující zdraví a tedy vhodnost pro reprodukci
- ◉ WHR: ženy s WHR 0.7, jsou pro muže atraktivní (mládí, těhotenství, obezita, menopauza)
- ◉ BMI: kulturní a historická podmíněnost, příliš nízné ani příliš vysoké není v očích mužů ideální (19-27)
- ◉ Věk: muži preferují mladší partnerky od 18-30let nejlépe 18-22let
- ◉ Nejatraktivnější obličej: vyšším čelem, menší bradou a plnějšími rty (odpovídá věku 13 leté dívky)
- ◉ Poprsí pro muže je atraktivní více tonus ňader než velikost souvisí s věkem a plodností

ČÍM JE PODMÍNĚNÁ ATRAKTIVITA MUŽŮ?

- ◉ Výška: vyšší muž má u potencionální partnerky větší šanci (znak vlády a síly)
- ◉ Větší hrud' a vzpřímený postoj (reprezentace důvěry, fyzické síly a vyrovnanost)
- ◉ Postava: svalnatá (indikátor zdraví a odlišnosti muže od ženy)
- ◉ Obličej: vystouplé lícní kosti
- ◉ Vlasy: větší linie mezi čelem a vlasatou pokrývkou hlavy je znakem mužnosti

VÝSLEDKY DP - VÝZKUM 2013/2014

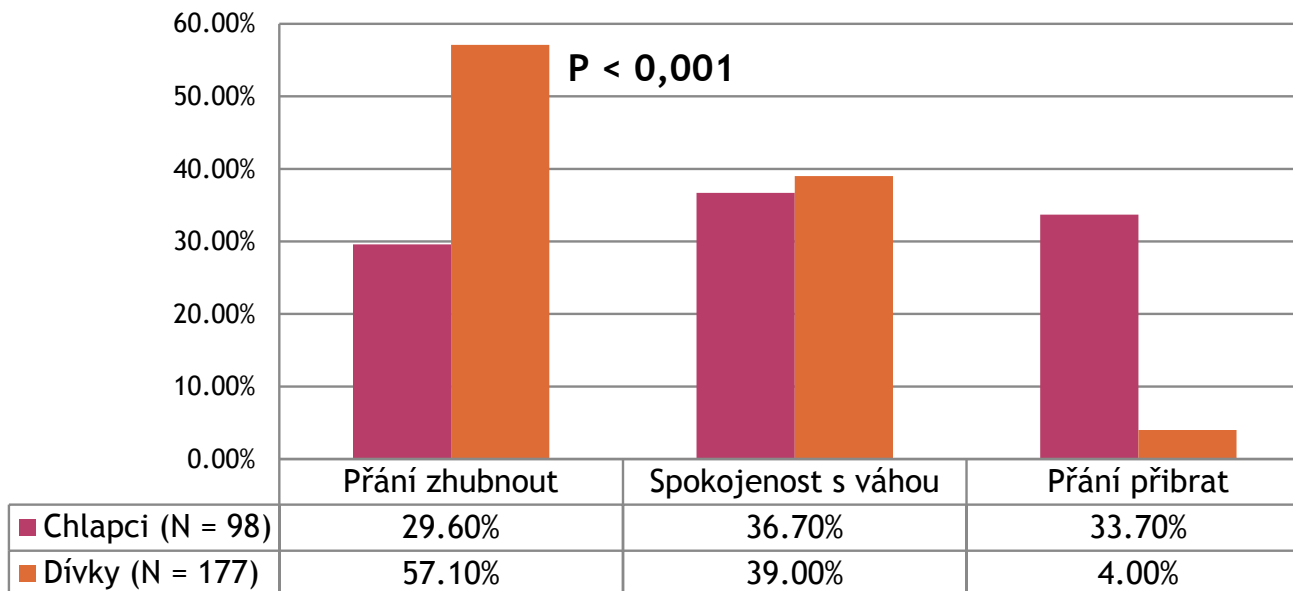
Soubor tvořilo: 275 respondentů z toho 177 dívek a 98 chlapců ve věku 13 - 19 let, tj. rok narození 1993/1994 – 2000/2001: Data ze ZŠ, SŠ a internátů. Náhodný výběr škol i respondentů. Z důvodu nutnosti vážení a změření dotazovaných bylo nezbytné získání informovaných souhlasů od rodičů nezletilých respondentů.

IDEÁLNÍ VS. AKTUÁLNÍ HMOTNOST

		Zjištěná váha	Ideální váha	Rozdíl	
	N	Medián (IQR)	Medián (IQR)	Medián (IQR)	P
Chlapci	62	70,0 (65,0; 85,0)	75,0 (67,0; 85,0)	1,0 (-9,0; 9,0)	0,944
Dívky	109	60,0 (55,0; 67,8)	54,0 (50,0; 58,0)	-6,0 (-10,0; -4,0)	< 0,001
Celkem	171	64,0 (57,0; 74,0)	58,0 (50,0; 70,0)	-5,0 (-9,6; -1,0)	< 0,001

IDEÁLNÍ VS. AKTUÁLNÍ HMOTNOST

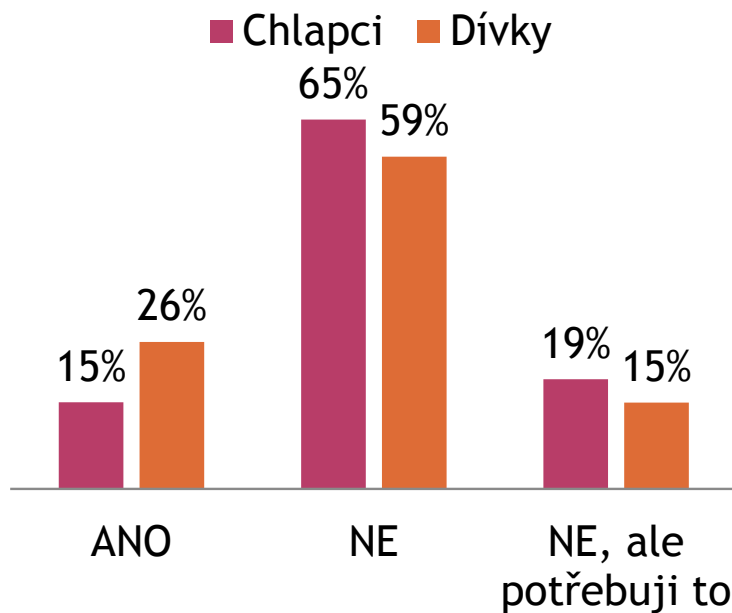
Změna tělesné hmotnosti dle pohlaví

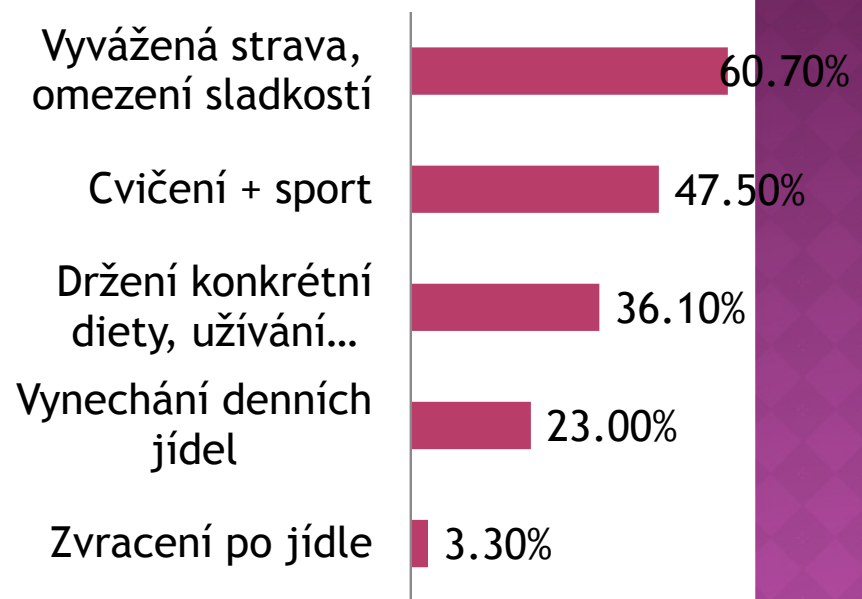
- Dívky významně častěji chtějí změnit tělesnou hmotnost a většina dívek si přeje zhubnout.
- Za ideální hmotnost dívky považují tělesnou váhu kolem 54 kg, střední hodnota o kterou by dívky chtěly zredukovat svoji hmotnost je 6 kg.
- Chlapci statisticky významně častěji přejí přibrat a dívky významně častěji zredukovat svoji hmotnost.
- U chlapců je tento rozdíl statisticky významný pouze v přání vážit více, nikoli v absolutní hodnotě, o kterou by si přáli chlapci zvýšit svoji tělesnou hmotnost.

DRŽENÍ DIETY

Držím dietu, abych zhubl

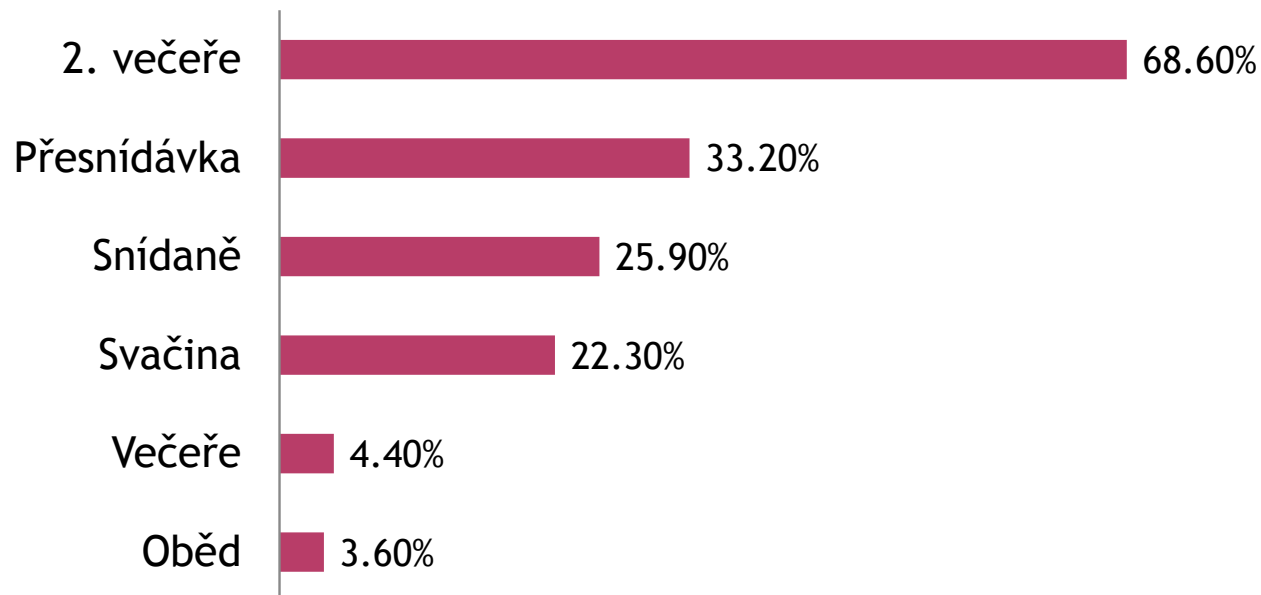
Způsob redukce hmotnosti

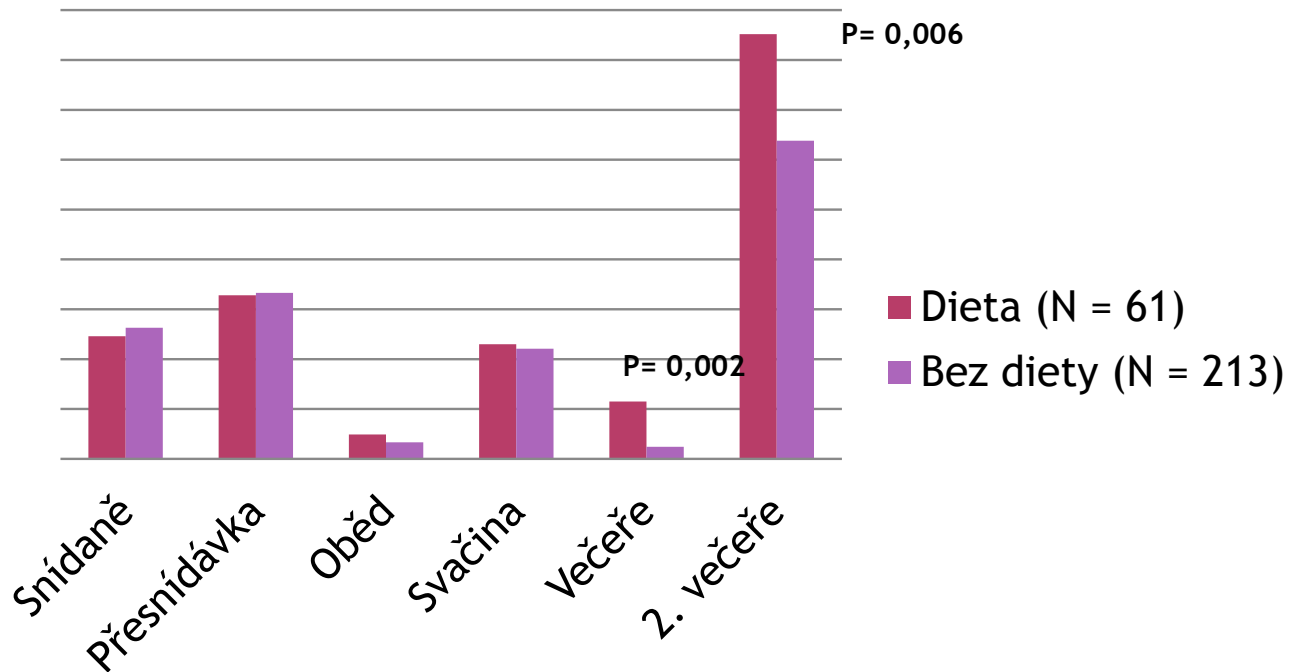
STRAVOVACÍ ZVYKLOSTI

Nejčastěji vynechávané denní jídlo

STRAVOVACÍ ZVYKLOSTI

Vynechávané denní jídlo při držení diety

STRAVOVACÍ ZVYKLOSTI

- V šetření bylo dále prokázáno, že dívky oproti chlapcům jedí méně oplatků, bonbónů, salámů, konzerv a uzenin a pijí méně sladkých nápojů a limonád.
- V konzumaci brambůrek, hranolek, čokolády a dále celozrnného pečiva, ovoce, zeleniny, ryb a luštěnin se chlapci a dívky neliší.
- Zajímavostí je, že u respondentů nespokojených s váhou nebyl prokázán lepší nebo horší výběr konkrétních potravin.
- Zajímavostí je, že respondenti, kteří drží dietu, mají signifikantně lepší stravovací zvyklosti.
  - Při sledování frekvence konzumace jednotlivých potravin je zřejmé, že signifikantně méně často (tzn. 1-3x do měsíce nebo nikdy) jedí oplatky, bonbóny, sladkosti, pokrmy z fast-food, salámy, konzervy a uzeniny, a pijí méně sladkých nápojů. Oproti tomu častěji (tzn. s frekvencí denně, 3-6x do týdne nebo 1-3x do měsíce) konzumují celozrnné pečivo, ovoce, ryby a luštěniny. V konzumaci hranolek, slaných brambůrek, čokolády a zeleniny nebyl nalezen statisticky významný rozdíl.

ZÁVĚR

- ◉ Z výsledků je zřejmé, že dívky jsou mnohem více zaujaty svými tělesnými proporcemi.
- ◉ Z výsledků také vyplývá, že změna stravovacích návyků je často zaměřena, ať již vědomě nebo nevědomě, na vynechávání některých denních jídel (snídaně, večeře). Nikoli na výběr a frekvenci konzumace jednotlivých potravin.
- ◉ Orientace na zdravější potraviny je patrná pouze u respondentů vědomě držících dietu, avšak i tito častěji vynechávají některá denní jídla.
- ◉ Dívky jedí méně sladkostí a uzenin, avšak větší preference zdravějších potravin (ryb, zeleniny, celozrnného pečiva atd.) nebyla prokázána.

Poruchy Příjmu Potravy

- ◉ Patologické jídelní chování spojené s psychopatologií a sociální problematikou
- ◉ PPP dle MKN a DSM:
  - Mentální anorexie
  - Mentální bulimie
  - Psychogenní přejídání
  - Adonisův komplex - DSM
- ◉ PPP nezahrnuté
  - Ortorexie
  - Bigorexie (Adonisův komplex)
  - Drunkorexie
  - Pregorexie
  - Atletická trias

Nejzávažnější

PPP - prevalence v USA

- ◉ počet trpících PPP 8 miliónů
- ◉ počet žen/mužů s PPP 7/1
- ◉ procento žen s anorexia nervosa (AN) 2 %
- ◉ procento žen s bulimia nervosa (BN) 2,5 %
- ◉ procenta pacientů s AN umírajících do 10 let po začátku onemocnění 5-10 %
- ◉ procento pacientů s AN umírajících do 20 let po začátku onemocnění procento 18-20 %
- ◉ AN s plnou úzdravou 30-40 %
- ◉ Procento nemocných s PPP, kteří jsou léčeni 10 %

DIAGNOSTIKA - MA - MKN-10 (2006)

- (MKN - mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů)
- a) Tělesná váha je udržována nejméně 15 % pod předpokládanou váhou (ať již byla snížena nebo jí nikdy nebylo dosaženo) nebo BMI je 17,5 nebo méně. Prepubertální pacienti nedosahují během růstu očekávaného váhového přírůstku.
- b) Pacientka si snižuje váhu sama dietami, vyprovokovaným zvracením, užíváním diuretik, anorektik, laxantiv či excesivním cvičením.
- c) Specifická psychopatologie spočívá v přetrvávajícím strachu z tloušťky i při výrazné podváze, zkreslených představách o vlastním těle a vtíravých myšlenek na udržení podváhy.
- d) Endokrinní porucha hypotalamo-pituitární-gonádové osy je u žen vyjádřena amenoreou (dnes je často vaginální krvácení vyvoláno hormonální antikoncepcí), u mužů ztrátou sexuálního zájmu. Muže být skryto užíváním HA - vypuštěno v DSM 5 r. 2013.
- e) Začne-li onemocnění před pubertou, opozdí se nebo zastaví růst, vývoj prsou a přetrvává primární amenorea i dětské genitály u chlapců. Po uzdravení dochází k normálnímu dokončení zrání organismu, ale menarche může být opožděna.

Mentální anorexie

- Prevalence:
  - 0,5-1% u adolescentů a mladých žen
  - celoživotní prevalence 3,7%
  - ženy:muži:10-20:1
- Průběh
  - 44% dosáhne remise (netrpí příznaky onemocnění)
  - 28% neúplná remise
  - 20% nepříznivá prognóza
  - Mortalita:
    - Časná mortalita 5%
    - dlouhodobé sledování 20%
- Prognóza
  - Časný záchyt
  - Nevýrazný úbytek hmotnosti
  - Kritický postoj a psychosociální přizpůsobení

DIAGNOSTIKA - MB - MKN-10 (2006)

- ◉ a) Neustálé zabývání se jídlem, neodolatelná touha po jídle, přejídání se s konzumací velkých dávek jídla během krátké doby, tzv. binge eating.
- ◉ b) Snaha zredukovat kalorický příjem ze záchvatů přejídání (jedním nebo více) způsoby: vyprovokovaným zvracením, zneužíváním laxativ, hladovkami, anorektiky, diuretiky, tyreoidálními preparáty, u diabetických pacientů manipulací s inzulínovou léčbou. Restriktivní a bulimické subtypy se mohou střídát.
- ◉ c) Specifická psychopatologie spočívá opět v chorobném strachu z tloušťky, váhovém prahu stanoveném na nižší než premorbidní váhu (optimální či zdravou). Mentální bulimie začíná později a často se vyvíjí z AN.

Mentální bulimie

- Prevalence:
  - 1-3 %
  - celoživotní prevalence 5,4 %
  - ženy:muži:10-20:1
- Průběh
  - 27% dosáhne remise (netrpí příznaky onemocnění)
  - 40% neúplná remise
  - 33% nepříznivá prognóza s chronicitou
- Prognóza
  - Časný záchyt
  - Nevýrazný úbytek hmotnosti
  - Kritický postoj a psychosociální přizpůsobení

DIAGNOSTIKA - PPP-DSM-5

- ◉ DSM -diagnostický a statistický manuál duševních poruch (Americká psychiatrická asociace)
- ◉ MA:
  - Restriktivní typ
  - Purgativní typ (se zvracením a jinými patologickými mechanismy snižování váhy)
- ◉ MB
  - frekvence záchvatů přejídání a zvracení vyžadována 1krát týdně
- ◉ Atypické formy jsou shrnuty do kategorie označované zkratkou (Eating Disorders Not Otherwise Specified)

Atypické formy MA a MB

- ◉ Nyní větší pozornost
- ◉ Podle literatury jsou významnou částí pacientů s PPP, kteří vyhledají léčbu (6,5-36 %) a možná dokonce větší skupinu v obecné populaci.
- ◉ Chybí jeden i více klíčových rysů, při typickém klinickém obrazu jsou všechny symptomy v mírném stupni.
- ◉ Terapie se od typických forem neliší

Atypické formy MA a MB

- ◉ ženy a dívky, které splňují kritéria pro MA, ale přetrvává u nich pravidelná menstruace
- ◉ jedince, kteří splňují všechna kritéria pro MA, ale přes velmi signifikantní váhovou ztrátu (u premorbidní obezity) jejich individuální váha ještě spadá do normálního rozmezí
- ◉ jedince, kteří splňují všechna kritéria pro MB, pouze frekvence záchvatů přejídání a neadekvátního kompenzačního chování je menší než 2krát týdně po dobu 3 měsíců,
- ◉ ty, kteří pravidelně používají neadekvátní kompenzační mechanismy po požití malého množství jídla (ne po záchvatu přejídání) a mají normální váhu (např. vyvolají si zvracení po konzumaci dvou sušenek)
- ◉ jedince, kteří pravidelně žvýkají a vyplivují velká kvanta jídla, aniž by je polykali
- ◉ psychogenní přejídání, opakované epizody přejídání bez užívání kompenzačních mechanismů charakteristických pro bulimii.

Psychogenní přejídání - MKN-10

- ⊙ Neustálé zabývání se jídlem, neodolatelná touha po jídle, přejídání se s konzumací velkých dávek jídla během krátké doby.
- ⊙ bez purgativní symptomatiky (uvedené u bulimia nervosa).
- ⊙ Specifická psychopatologie spočívá také v chorobném strachu z tloušťky. Problematická je snaha po dosažení nereálné (nižší než premorbidní, optimální či zdravé cílové) váhy.

Psychogenní přejídání - DSM 5

- ◉ Diagnostika vyžaduje přítomnost 1 dne přejídání v týdnu v období nejméně 6 měsíců, bez kompenzačních mechanismů (zvracení, zneužívání laxativ, hladovění, užívání léků).
- ◉ 25 % záchvatů přejídání trvá celý den, existuje však velká variabilita chování.
- ◉ nutné splnit 3 z následujících symptomů (rychlá konzumace jídla, nepříjemný pocit plnosti, jedení bez pocitu hladu, osamělá konzumace s pocitem studu, pocitem znechucení, viny a deprese po jídle).

Psychogenní přejídání

- ⊙ Epidemiologické studie ukázaly, že 18-46 % účastníků redukčních programů má problémy se záchvatovým přejídáním, aniž by splňovali kritéria pro MB.
- ⊙ Problém bariatrických operací - snaha o včasnou diagnostiku onemocnění - až 30% osob vyhledávajících bariatrické operace trpí psychogenní přejídání

Syndrom nočního přejídání

- Popsán již v roce 1955 - často opomíjen
- Liší se mírou porušeného vědomí a amnézie na epizody přejídání během noci, vztahem k symptomům AN a BN během dne, ke stresu a psychiatrické komorbiditě.
- Prevalence:
  - 1,5-1,6 % u běžné populace
  - v 9 % u pacientů podstupujících bariatrické operace
  - 12,5 % u psychiatrických pacientů
- Nemocní, většinou ženy, konzumují v průměru o 500 kalorií více než normální populace
- Jsou obézní až v 10 % a morbidně až ve 27 %.
- Denní jídelní režim se signifikantním nárůstem příjmu potravy večer a/nebo v noci, který se manifestuje: a) nejméně 25 % konzumace je po večeři, b) nejméně 2 probuzení s konzumací jídla během týdne

Adonisův komplex -DSM 5

(bigorexie, svalová dysmorfofobie)

- ◉ Jedinec se zvýšeně zabývá myšlenkou, že jeho svaly nejsou dostatečně veliké a bez tuku.
- ◉ Primární zaměření pozornosti a chování se týká pocitu nedostatečných tělesných rozměrů a neadekvátní svalnatosti.
- ◉ Zahrnuje zkreslené vnímání vlastního těla, abnormální jídelní návyky a obsedantní myšlení na vlastní svalstvo (cílem je co největší muskulatura s minimálním procentem tuku),
- ◉ Zneužívání steroidních hormonů, excesivní cvičení.
- ◉ Tyto symptomy se projevují u dospívajících mužů, často vedou postupně jako u AN k sociální izolaci, ke snížení a zúžení jiných zájmů a k interpersonálním problémům.
- ◉ Problémy jsou také utajovány a k lékaři přicházejí postižení až pro somatické či psychologické komplikace.

Diagnózy nezahrnuté do MKN -10

- ◉ Ortorexie - posedlost zdravou výživou
- ◉ Bigorexie
- ◉ Drunkorexie (opakovaná redukce příjmu potravy s cílem snížit příjem kalorií a dovolit si tak pít více vysoce kalorického alkoholu)
- ◉ Pregorexie (souvislost anorektické symptomatiky s těhotenstvím)
- ◉ Atletická trias (nevhodně užíváno atletek, které vrcholově sportují, mají podváhu a ztrácejí menstruaci)
- ◉ Termíny často užívány laickou veřejností pro snahu zakrýt MA nebo u atletek snaha se vyhnout přerušování tréninku a následné léčbě.

Možnosti léčby PPP

- ◉ Tým: psychoterapeuti, psychiatři, nutriční terapeuti
- ◉ Rodinná terapie - 3 fáze
  1. snaha, aby se rodiče přestali obviňovat
  2. pomoc rodičům s předáním zodpovědnosti za kontrolu váhy a příjem potravy jejich dítěte, přiměřeně jeho věku
  3. zdravý vývoj vztahu mezi adolescentem a rodiči
- ◉ Ego-orientovaná individuální terapie (EOIT)
  - Vychází z předpokladu, že jedinec s MA manifestuje ego-deficity a není schopen odlišovat potřebu sebekontroly od svých biologických potřeb. Učí identifikovat a pojmenovat své emoce a tolerovat afektivní stavy (většinou negativní), aby je nepotlačoval pomocí hladovění

Možnosti léčby PPP

- ◉ **Vícerodinná terapie:** 4-5 rodin s dcerou trpící MA.
Faktory zvyšující pravděpodobnost terapeutického úspěchu vícerodinné terapie patří vhodná volba rodin (skladba skupiny, podskupin i diagnóz).

**Děkuji za pozornost a přeji
příjemný den**